

Diena: Latvijas teātru Ābolu ķocis

Publicēta: 07.02.2006.

Mcenskās apriņķa lēdija Makbeta

D.Šostakovičs

Latvijas Nacionālā opera

Režisors A.Žagars

Normunds Naumanis * * * *

Notiek iracionālais. Četros cēlienos stieptās izrādes laikā nākas pukoties gan par tās stilistisko grūžainību un režijas pirksta bakstīšanu, gan neapdzīvotajiem neērtajiem scenogrāfijas bluķiem un paviršo gaismu partitūru, gan maķenīt apnicīgo un eirorežijas modes nozīmē neaktuālo kora bomzīguma kā sociālās degradācijas zīmes ekspluatāciju ala Martālers (vien amatnieciskākā izpildījumā).

Tomēr līdz tēlaini absolūti perfektajam, askētiskajam 4.cēlienam ar mūžīgo katordznieku — cilvēkakmeņu velšanos starp zemi un debesīm kā lakonisku, tak tik trāpīgu pasaules morālā sajukuma tēlu un spožā ledū sastingušo Katerīnas līķi fināla stopkadrā, opera savelkas spēcīgā muzikāli dramatiskā piedzīvojumā, kurā neviendabīgās daļas paradoksālā kārtā iegūst ārpus loģikas likumiem ierakstāmu biedējoši kakofonisku kopiespaidu un atstāj sūru pēcgaršu.

Divus ābolus pelna Šostakovičs un Aira Rūrāne kā slepkavīgā svētā mocekļa — arhigrūtā muzikālā materiāla un režijas dramatisko mērķu gandrīz ideāla sapratne.

Tomēr divus fruktus labprāt piešķiru režisoram — i par drosmi uz LNO skatuves izteikties tik godīgi un arī personīgi (ka sekss un kaisle ir vienlaikus katra ceļš uz elli un paradīzi, varēja vēl radikālāk — Kaliksto Bieito stilā), i par drosmi, i par konsekvēnto izvēli turpināt stāstīt stāstus, kas tik smagi, neērti, nekaunīgi.

Evita Mamaja * * *

Stāsts, ko savā teatrālajā operā izvērsš Dmitrijs Šostakovičs, šķiet, iespējams tikai krievu kultūrā — garlaikotas precētas sievietes nepanesamās ciešanas, ilgas un postošās kaislības. Mūžīgā toska. Taču komponists šo banālo sižetu apspēlē virtuozā ironijā un daudzslāņainā divdomībā, kas pieprasa smalku, gudru un nosacītu stilizāciju tās skatuviskajā realizācijā.

Režisors Andrejs Žagars tomēr veido izrādi kā sava iepriekšējā darba Piķa dāma turpinājumu — tādā pašā komiksu estētikā, ar uzstājīgu vizuālu darbības komentāru, neizteiksmīgu scenogrāfiju un cilvēku masu neattaisnotu rošānos pa skatuvi. Arī salasītie humpalu lupatu tērpi sen vairs neliekas novatoriski vai oriģināli. Provinces lēdijas Makbetas lomā Kristīne Opolais no pirmās nots cieš intensīvi, konvulsīvi un

visai vienveidīgi. Mūzikas pāri plūstošo juteklisko bezkaunību un iekodētās artistiskuma iespējas vērienīgi izmanto Aleksandrs Antoņenko, zīmējot savu strādnieku Serjožu — provinciālās Makbetas liktenīgo vīrieti — īsteni sulīgiem, krāšņiem triepieniem.

Silvija Radzobe * * * * *

Šis operas uzvedums vairākās nozīmēs kļuva priekš manis par Notikumu. Vispirms pārsteigums. Biju lasījusi operu sagraujošo rakstu Juceklis mūzikas vietā, kas divdesmitā gadsimta trīsdesmitajos gados ievadīja kampaņu pret t.s. formālismu padomju mākslā. Taču nezināju, ka Staļinam bija ko aizliegt — šo operu taču ir uzrakstījis absolūti brīvs, ģeniāls cilvēks, kurš savā gaišredzībā paredzēja jau iesākušos staļinisko represiju eskalāciju. Bez tam Katerinu iespējams izlasīt gan kā Staļina upuri, gan kā viņa alter ego. Bet pēdējā cēlienā skan motīvi, kas radniecīgi ar A.Ahmatovas Rekviēmu, kas tiks uzrakstīts tikai pēc Otrā pasaules kara.

Ne tikai D.Šostakoviča mūzika, bet arī Andreja Žagara iestudējums ir kaislīgs — tās ir pāri konkrētajam sižetam ejošas romantiski izkāpinātas dedzinošas ilgas pēc absolūtām vērtībām, pat gatavība to dēļ maksāt ar dvēseles zaudēšanu noziegumā. Un baiss atklājums, ka šādu vērtību, kas Katerinas gadījumā saistītas ar seksu, nav. Līdz ar to par otru dominējošo motīvu iestudējumā kļūst vilšanās, kas iegūst jau metafizisku raksturu.

Pilnībā attaisnojas operas darbības pārnesums uz mūsdienu pēcpadomijas provinci, kas meistarīgi savienots ar ekspresionismam raksturīgām puļa instinktu atklāsmēm. K.Opolais (Katerina), S.Izjumovs (vīratēvs), A.Antoņenko (Sergejs) ne tikai lieliski dzied, bet arī pilnībā pārliecina ar dramatisko tēlojumu

Diena, 07.02.2006